

MIJ TRÅANTE 2017-MÏERHKESJIMMIE ORREME BIELELEN TJIEHPIEDÆJJA

(...) a group creates its identity by telling itself a story about itself, in the course of which it brings to life «Its Definite and Determinate Identity» (Victor Turner: *From Ritual to Theater* 1982)

3 Teatere jìh scenetjehpoe goh aktöörh identiteete- jìh nasjovnebigkemisnie

Ada Einmo Jürgensen, frijebarkije svihtjemhammoedæjja, scenebìhkedæjja jìh pedagoge.

Iktedimmie:

Scenetjehpoe lea akte dejstie maadhgierkijste nasjovne- jìh identiteetebigkemisnie gaajhki veartenen àalmegi jìh nasjovni luvnie. Daesnie leam vuesiehtimmieh jìh viertiestimmieh vaalteme nörjeh nasjovne- jìh identiteetebigkemistie akten nörjeh postkolonialisteles tìjjen, viertiestamme dejnie saemien tsiehkine 1970-låhkoen raejeste Saepmien nörjeh bielesne. Daesnie ajve doh saemien teatereinstusjovnh mah leah ihkuve saemiedigkien budsjedtesne mah leah meatan. Dej tsiehkìe, ekonomije, jaksoemierie jìh vårome leah digkiedamme statistihken tjìrrh teaterijstie jìh Saemiedigkien däärjoej tjìrrh. Minngemosth sàemies raeriestimmieh bàetieh vuajnojde jìh dahkojde saemien scenetjehpoe bàetijen aejkien bìjre, mejtie leam tjuvtjiedamme nasjonaalestaatese Nörje jìh Saemiedægkan Nörjesne.

3.1 Teatere, musihke, tjeahpoe, tjiehpiedæjjah jìh kultuvre nörjeh identiteete- jìh nasjovnebigkemisnie

Mænngan ektiedimmesne/kolonijesne orreme Danmaarkhine 400 jaepieh dellie lij vihkeles staatese Nörje jìjtse nörjeh identiteetem gaavnedh. Jìjtse teatere varke akte vihkeles gæmhpoeamhtese sjìditi, jìh tjaelijigujmie goh Ibsen, Bjørnson jìh jienebh njueniehkisnie dìhte voestes nörjeh teatere, Den Nasjonale Scene Bergenisnie eelki 1876. Dellie dìhte àarjelnörjeh bāanta veeljesovvi goh dìhte "sìejhme" nörjeh, lissine dan urbaane borgerskaapese. Gosse dah veeljesovvin dellie aaj jienebelåhkoem dejstie laanten àrroejjistie àlkoesti. Seamman boelhken jienebh bāantanoeresiebrieh tseegkesovvin mah aaj teaterestuhtjìh utnin goh vihkeles bielie sijjen barkoste jìjtjeidentifiseradimmesne jìh jìjtjedomtesisnie don nörjeh bāantese. 1900-låhkoen barkijesiebrieh sjìdtedi jìh daesnie aaj teaterestuhtjìh àtnasovvin dovne didakteles jìh politihkeles.

Sàemies almetjìh jìh heannadimmieh jieliehtimmesne/rekonstruksjovnesne nörjeh kultuvre àarjel- jìh Jillie-Nörjesne: Hulda Garborg 1862-1934, almetjedaanhtsoeh-, vaajesh jìh nörjeh

åålmegegarvoeh sijse tjöönghki, dihte lij meatan Det norske Teaterem tseegki. Ivar Aasen – 1813-1896, gieledotkije jih tjaelije, dihte mij orrenöörjen tseegki goh tjaelemegiele. Henrik Ibsen jih Bjørnstjerne Bjørnson lin veaksehks meatanaktöörh juktie Nöörjen voestes nasjonaale teaterem, Den Nationale Scene Bergenisnie tseegkedh jaepien 1876.

Seamma tñjjen dihte eensi stoerre kolonialiseradimmie Saepmeste læssani – dihte stoerre daaroedehtemeprosesse: „åajaldidie gaajhkem jih sjïdtede goh mijjiej”. Ij leah daate annje eevre nåhkeme. Jijnje lea gaarvanamme jih tsåahka lea varke 12 gelline suerkine. Ij goh unnemes gielen jih kultuvren bijre.

3.1.1 Regijovneteaterh jih lutniestimmie kolonialiseradimmeste

1970/80-låhkoen regijovneteaterh tseegkesovvin Nöörjesne. Daelie regijovnh jñjtjh edtjin histovrijem jñjtse bijre soptsestidh jih jñjtse smaaregielesne. Noerhte-Nöörjesne edtjimh diejvesem noerhtenöörjen identiteeten bijre nåhkehtidh jih dam mentaale kolonijelutniestimmiem Noerhte-Nöörjeste aelkedh, viehkine histovrijidie jñjtjene bijre soptsestidh, noerhtenöörjen gielehemmosne.

Kolonialiseradimmie Nöörjeste lij dejstie nasjovnijste plearoeh gieline, kultuvrine jih religijovnine.

3.1.2 Kolonialiseradimmie Saepmeste

Kolonialiseradimmei Saepmeste lij dejstie nasjovnijste aktine eevre jeatjah gieline, kultuvrine jih religijööse aerpievuekine.

Daaroedehteme saemijste lea illedahke dehtie kultuvrebehjiedimmeste jih dehtie eadtjohke nöörjen assimileradimmiepolitihkeste maam saemien åålmege, sov kultuvrine jih jieledevuekine, dååjri dehtie nöörjen staateste jih jienebelåhkoesiebriedahkeste Nöörjesne aareh 1700-låhkoen raejeste jih daajbaaletje tñjjen raajan, gærhkoen, skuvlen jih jeatjah viehkievierhtiej tjïrrh. Vielie traegkiesåbpoe dle diejvese "daaroedehteme" åtnasåvva dan eadtjohke assimileradimmiepolitihken bijre mij nænnoestamme sjïditi jaepien 1851 raejeste, jih tjïrrehtamme ovmessie siebriedahkesuerkine 1980-jaepiej raajan. (Wikipedia. (jarkoestamme)

3.2 Teatere, musihke, tjeahpoe, tjiehpiedæjjah jih kultuvre saemien nasjovne- jih identiteetebigkemisnie

"(..) Aaj dan nöörjen åålmegeasse dihte sceniske vuekie akte vihkeles bielie guktie mijjiej jñjtjemem tjïelkeste jih histovrijidie jñjtjene bijre soptsestibie. Teatere mierievierhkine sjædta juktie orre jih laejhtehks lideratuvrem jih dramatihkem evtiedidh. Saemien scene lea akte vihkeles bielie dehtie byögkeles soptsestimmeste, dovne saemien siebriedahken sisnjelen, men seamma jijnje goh akte bielie dehtie nöörjen byögkelesvoeteste. (...) Saemiedigkiepresidente Aili Keskitalo – kronihke suehpeden 29.b. 2014

Daelie mijjen leah golme byögkeles saemien teaterh Saepmesne, Beavváš Sámi Našunálateáhter tseegkesovvi 1981, Áarjelhsaemien Teatere tseegkesovvi 1986 jìh Giron Sámi Teathter (GST) tseegkesovvi 1992. Dìhte minngemes neebneme Saepmien sveerjen raedtesne. Gaajhkh tseegkesovveme akten politihkeles gæmhpoen jìh identiteetegåhtsajimmien mænngan. Daesnie ånnetji vielie dej saemien teateri bijre nõorjen raedtesne tjaalam.

3.2.1 Áarjelhsaemien Teatere/Sydsamisk Teater (ÅST)

Áarjelhsaemien Teatere/Sydsamisk Teater, tseegkesovvi amatöörijste sveerjen jìh nõorjen raedtste jaepien 1885¹. Dìhte voestes stuhtje, ”Boengeste”, lij tjåanghkan biejesovveme jìjtsh soptsesijstie mah lin soptsesovveme aerpievuekien mietie, jìh dikth Gaebpien Gåsteste. Dorjehtæjjah lin Gustav Kappfjell, Jåvva Barruk, Sagka Stångberg, Paul Vesterfjell jìh Anna Jacobsen (r. Kappfjell) Dìhte minngemes neebneme, laavenjostosne Sagka Stångbergine sveerjen raedtesne ligan ståvroevtekh gellie jaepieh, tsevtsiedæjjah teateren baersieldæmman jìh veasoemasse. Teatere prosjekteteaterinie barki bieleden naan ihkuve byögkeles dårjoe 2002 raajan. Jaepien 2002 raejeste 2012 raajan, mearan Ada Einmo Jürgensen teaterem stuvri, teatere prosjektobaseradamme gæhtelimsdårjoeh utni jìh Saemiedigkien ihkuve budsjedten sijse bööti jaepien 2012 raejeste.

3.2.2 Beavváš Sámi Našunálateáhter/ Det Samiske Nasjonalteatret Beavváš (BST)

Beavváš tseegkesovvi 1981 goh akte frijje teateredåehkie². Dåehkien voestes teaterevuesiehtimmie lij ”Min duoddarat” (Mijjen doedterh) mij lij akte musihkales satijre heannadimmiejgumie Alta-gæmhposte.

Journaliste jìh tjaelije Ailo Gaup (1944-2014) lij manusem tjaaleme daan stuhtjese jìh dìhte bæjjese biejesovvi aktene laavenjostosne scenebìhkedæjjine Knut Walle. Jeatjah vihkeles aktöörh gosse teateredåehkie tseegkesovvi lin Svein Birger Olsen, Sverre Hjelseth jìh Ingor Ánte Áilo Gaup. Jaepien 1987 raejeste Beavváš staatedårjoem åadtjoeji akten pryöveboelhken, jìh 1990 raejeste ihkuve staatedårjoe. Staatedårjoe sertesovvi Saemiedægkan jaepien 2002 mij daan jaepien raejeste Beavvášen ihkuve dårjoem reerie lissine veertetjìeltese Guovdageaidnu.

3.2.2.1 Saemien pijoneere

1970-80-låhkoen idtjimh annje naan profesjonelle saemien scenetjehpiedæjjah utnieh, bieleden Nils Utsi mij lij dìhte voestes saemie mij ööhpehtimmiem vaalteme Staaten Teaterejilleskuvlesne (daelie KIO) jaepiej 1964-1967. Daan biejjien Saepmien leah gellie profesjonelle ihkuve barkijh jìh frijje scenetjehpiedæjjah gaajhki sjangeri sisnjeli. Áajvahkommes gaajhkesch jalletje ööhpehtimmiem utnieh, dan åvteste ij naan saemien scenetjehpoeööhpehtimmie gååvnesh. Jeenjesh leah lissine scenetjehpoeostudijh kultuvrine dorjeme mejgumie iemie mijjem viertiestidh.

---

¹ Jens Harald Eilertsen: Polare Scener, Nordnorsk Teaterhistorie 1971-2000, s. 371 raejeste

² Jens Harald Eilertsen: Polare Scener, Nordnorsk Teaterhistorie 1971-2000, s. 166 raejeste

3.2.3 Teatere scenetjeahpoen vööste

Tijje doekoe dle siejhme sjidteme diejvesem scenetjeahpoe nuhtjedh dan barkose mij teaterisnie dorjesávva. Teatere lea institusjovnh, scenetjeahpoe lea dihte mij vuesiehtamme sjædta teaterisnie jñh teateristie, jñh frijje scenetjehpedæjjijste jñh scenetjeahpoedæhkijste. Scenetjeahpoe lea akte ektienomme jieniebidie tjeahpoesáarhtide, jñh gellie ovmesse finansieradimmiehammoeh utnieh. Scenetjeahpoe lea fysiske jallh váajnoes darjome aktene tjeiheples hammosne, maaje aktene scenesne. Dihte mij jarngesne diejvesasse scenetjeahpoe lea dihte sjangeri jñh faagi dáaresth jáhta tjeahpoeprosessesne. Scenetjeahpoe maahta árrodh teatere, daanhtsoe, opera, balledte, musihke, sirkuse jallh jeatjah tjeahpoe aktene scenesne.

Saemien scenetjeahpoe lea joekoen orre gosse dam aktene abeveartenen, nöörjen jñh saemien ektiedimmesne vuajna. Ibie mijjieh naan guhkies lidterære aerpievuekiem utnieh. Mijjen soptsesh jñh vuelieh eah leah performatijve jñjtsisnie, men evtiedamme aktene ektiedimmesne mubpiejgumie, gusnie maaje ij lij jienebh goh fuelhkie/maadtoe. Vaallah mijjen naan veaksehks byögkeles vuekieh mah leah boelveste boelvese sertiestamme aerpievuekien mietie, goh jñjnñh jeatjebh, aaj arktihkeles aalkoealmetjh darjoeh. Ij leah naan giejh jallh ajve gille giejh don saemien daanhtsoen minngesne. Ánehkslaakan jeahteme, mijjieh tjoerebe mijjen scenetjeahpoem betnien raejeste evtiedidh. Saemien scenetjehpedæjjah leah dorjeme jñh annje aktem stoerre jñh vihkeles pijoneerebarkoem darjoeh evtiedimmesne, átnosne jñh beagkoehthimmesne mijjen ræjhkoes kultuvreste jñh kultuvrelle vuekijste aktene ektietijjen scenevuekesne.

Teaterigujmie aktene vijriesábpoe ektiedimmesne utnebe saemien teaterh Nöörjesne mah joekehtslaakan ihkuve beetnehdárjoem utnieh Saemiedigkeste Nöörjesne. Doh profesjonelle teaterh leah: Beaivváš Sámi Našunálateáhter (BST) jñh Áarjelhsaemien Teatere (ÁST).

Tana Kulturskole Mánáid Teahter. (TMT) Maana- jñh noereteatere lea aaj ihkuve Saemiedigkien budsjedtesne. Dihte minngemes neebneme ij daan sáarhts statistihkem jñh dejtie seamma ohtsemenuepide utnieh goh doh profesjonelle teaterh, jñh ij sijtht meatan árrodh dennie minngiebisnie tabellematerijellesne bielemen akte teaterestuhtje Tráante 2017-heevehtimmesne.

3.2.4 Mestie – giejstie teatere – gieh teaterisnie berkieh?

Scenetjeahpoen sisnjelen göökte áejviediejvesh tjeihpedæjjaj bijre nuhtjebe.

- Darjoje tjeihpedæjjah: musihkerh, daanhtsojh, laavlojh jñh dorjehtæjjah
- Sjuggeden tjeihpedæjjah: manusetjaelijh, musihkedarjogh, svihtjemhammoedæjjah, scenebihkedæjjah, vaarjoehammoedæjjah, scenehammoedæjjah, tjoejhammoedæjjah.

Juktie gaervies teaterestuhtjem sjugniedidh aaj daarpesjibie:

Teknihkeles jñh jeatjah barkijh goh:

Kluhtierdæjjah, máaladæjjah, rekvisitöörh, gáarojh, tjoevkese- jñh tjojeteknihkerh, sminkadæjjah, inspisienth, teknikkeles scenebarkijh.

Reereles barkijh:

Produksjovnedæhkie: doekeme-/maarhkededoekeme, produksjovnesoejkesjimmie jih stuvreme, feelemesoejkesjimmie jih tjirrehtimmie, latjkoeh darjodh, skovhte- jih hotelledongkeme, ekonomije, reeknehlâhkoe, reektehtsh.

Saepmesne aktem stoerre, profesjonelle suerkiem utnebe gaajhkesaarhts scenetjehpiedæjjijste jih scenebarkijijstie mah aajvahkommes leah frijgebarkijh. Daah jijtsh produksjovnine jih prosjektine berkieh, frijje scenetjehpoedæhkiegumie jih engasementem aadtjoeh institusjovneteaterijstie produksjovneste produksjovnese.

3.2.5 Mij akte teatereproduksjovne?

Akte teatereproduksjovne maahta gaajhke årrodh, aktede aelhie monologeste akten stuerebe teaterevuesiehtæmman gelliej aktöörigumie. Teaterh daamtaj aktem produksjovnem utnieh fierhten jaepien mij ryöknesåvva goh daan jaepien "æjvieproduksjovne". Ij sijnth læjhkan jiehtedh dihte produksjovne dan gellie dorjehtæjjah meatan åtna. V.g. ÅST/NTT:n æjvieproduksjovne jaepien 2012, Elsa Laula-teatere ajve aktem dorjehtæjjam scenesne åtna, men daesnie teaterh stoerre vierhtieh nuhtjin goerehtæmman, jih duekiematerijellem sijnse tjöönghki juktie manusem evtiedidh jih gervehtidh jih orre musihkem darjodh. Jis aktem klassikerem bæjjese beaja, vuesiehtimmien gaavhtan Ibsen, dellie hov manuse gaervies jih vaenie jallh gellie vierhtieh maehtieh åtnasovvedh juktie produksjovnem scenese darjodh, jearohke dejstie tjiehpeles veeljemijstie teaterenæjvie sæjhta vaeltedh. Daah sjæjsjalimmieh dovne sisnjelds jih bæjngolds mierieh utnieh. Sisnjelds mierieh, magkerh tjiehpeles barkijh teatere åtna jih magkeres maahtoem dah gaajhkine suerkine utnieh. Bæjngolds mierieh leah vuesiehtimmien gaavhtan ekonomije, mah spielesijjeh jih man stoerre scene dej, teknikkes nupieh feelemisnie, jih jienebh.

3.3 Tråante 2017 –akte politihkeles, tjiehpeles jih kultuvrelle manifestasjovne Saepmeste

Abpe våhkoen goevten 06. -11. b. 2017 lij 100-jaepienheevehtimmie saemiej voestes rijhketjåanghose Tråantesne. Desnie dan joekoen gellie konserth, vuashtallemh, filmevuesiehtimmieh, performance jih teatervuesiehtimmieh. Annje ij naan taale gååvnesh man gellie öörnedimmieh mah lin desnie dan våhkoen, man gellie scenetjehpiedæjjah jallh sjugniedæjjah, jallh man gellie vuartasjæjjah. Lissine aaj gaajhke mij TV:n jih jeatjah meediji tjirrh bööti, jih ij akt desnie naan möölemh dorjeme annje. Men, bieleden naan eevre seekere taalh sov duekesne utnedh, maahta badth jiehtedh daate lij akte stoerre manifestasjovne destie mij lea saemien jih saemien kultuvreste goh akte dejstie guedtije deakahkijstie nasjovnesne Nöörje. Våhkoen programme hov tjielkelaakan vuesehte nænnoes politihkeles vuekieh jih teemah lin vuesiehtamme scenesne, musihken, guvviej jih filmen tjirrh (Saemien virre, Amanda Kernellen baaktoe). Tjehpiedæjjah gaajhkine kategorijine, daan nuelesne teaterh, tjarkelaakan sijjen siebriedahkestillemem tjierrestieh gosse vuesiehtieh saemieh sijjen dasseme, sjeavohth histovrijem vihth bäästede vitneme, gusnie saemieh leah daelie jih nupieh bætijen aajkan. Daesnie teermese *politihkeles tjeahpoe* bætebe, men ibie edtjeh dam daesnie digkiedidh. Maahtah vielie Tråanten bijre daesnie lohkedh: <http://www.tråante2017.no/aktiviteter/jubileumsuken/>

Heevehtimmieváhkoen jienebh saemien teatere- jñh performance-vuesiehtimmieh. Dej gaskem aaj Giron Sámi Teáhtere (Saepmien sveerjen bielesne) lij desnie sov teaterevuesiehtimmine ”COLonialNATION”.

Dan ávteste daate tjaalege edtja ajve taalh dejtje saemien teateridie nõörjen raedtesne gïetedidh, mah maadthdäärjoem Saemiedigkeste Nõörjesne utnieh, vuesehthem daesnie ÁST:n jñh BST:n taalh heevehtæmman Tråante 2017. Akte aadtjen vuesiehtimmie juktie vuesiehtidh man gellielaaketje jñh mah gelliesáarhts laavenjostoguejmieh jñh byjnetje beetnehdäärjoeh mah leah daerpies juktie sceneproduksjovnh darjodh jñh tjírrehtidh dejtje saemien teateridie.

Tabelle 3.1 ÁST, BST, SMT, teaterevuesiehtimmieh jñh vuortasjæjjalåhkoee heevehtimmesne Tråante 2017

	Teaterevuesiehtimmieh	Artisth scenesne	Vuortasjæjjah
Áarjelhsaemien Teatere			
Elsa Laula – dihte staalehke nyjsene	5	1	997
Plupp	4	5	264
Rihpestimmieseremonije Metodistegærhkosne ³	1	1	500
Sámi Našunálateáhter, Beaivváš			
Jielemen Aavoe ⁴	4	16	2768
<i>(Sámi mánáidteahter - Deatnun Kultuvreskvule</i>			
<i>Lohkat Nollii</i>	2	15	180
Állesth	16	38	4709

³ Boelhke ålkoeöörnedimmesne jienebi almetjigujmie jñh háalijigujmie

⁴ Aaj seedteme ryóktesh jñh reprisesne NRK TV:sne – íbie möölemh utnieh man gellie vuortasjæjjah.

3.3.1 Bijjeguvvie teateri laavenjostoeguejmijste, beetnehdäärjoiste jih persovnevierhtijste Tråante 2017-heevehtæmman

3.3.1.1 Åarjelhsaemien Teatere

Teeksteburhtje 3.1 Teaterevuesiehtimmie Elsa Laula (2012-2017) laavenjostoeguejmieh jih laavenjostoehammoeh

Laavenjostoeguejmieh	Laavenjostoehammoeh
Nord-Trøndelag Teater	Produksjovne- jih feelemelaavenjostoe
Trøndelag Teater	Teaterevuesiehtimmieh Tråante2017
Nordland Teater	Pryövelokaalh, feeleme, teknikkeles
Estrad Norr	Feeleme Sveerjesne
Beaivváš NST	Feeleme Finnmaarkhesne
Scene Finnmark	KSV-feeleme Finnmaarkhesne
Hålogaland Teater	Guessiespiele

Byjnetje beetnehdäärjoe:

Saemiedigkie⁵, Nöörjen Kultuvreraerie, Fritt Ord, Nordlaanten Fylhkentjielte, Åarjel-Trøndelaagen Fylhkentjielte, Steemmereaktaheevetimmie 2104.

Tabelle 3.2 Tjehpeles-, reereles jih teknikkeles barkoedåehkie Tråante 2017- vuesiehtimmesne Elsa Laula (2012-2017)

	Jijtse barkijh	Byjnetje barkijh	Ållesth barkijh
Tjehpeles barkoedåehkie⁶			
Dorjehtæjja	1		1
Scenebihkedæjja		1	1
Reereles barkoedåehkie			
Åejvieprodusente (Åarjelhsaemien Teatere) sijse leejjeme		1	1
Maarkhedoekeme jih co-produsente (Nord-Trøndelag Teater)		2	2
Doekeme, maarkhede, inspisiente (Trøndelag Teater)		3	3
Teknikkeles barkoedåehkie Tråantesne			
Teknikkere byjnetje - sijse leejjeme		1	1
Teknikkere (Nord-Trøndelag Teater)		1	1
Teknikkere (Trøndelag Teater)		1	1
Ållesth	1	10	11

⁵ Lissine ihkuve giehtelimsdäärjose. Saemiedigkien ohtsemebaseradamme vierhtieh. Seammalaakan aaj guhkiebasse tjaalegisnie.

⁶ Teaterevuesiehtimmie dorjesovvi 2012 jih orresistie dorjesovvi 2017. Produksjovnedåehkie teaterevuesiehtæmman ij Leah meatan vaaltasovveme.

Teeksteburhtje 3.2 Teaterestuhtje Plupp (2016-2017) laavenjostoeguejmieh jñh laavenjostoehammoeh

Laavenjostoeguejmieh	Laavenjostoehammoeh
Estrad Norr. Sveerje	Produksjovne- jñh feelemelaavenjostoe
Jämtlands musikk och teater	Musihkerh jñh produksjovnelaavenjostoe
Nord-Universitet, Lievenge	Musihkedarjoje
Beaivváš SNT	Scenebíhkedæjja
Nordland Teater	Pryöve, spēlelokaalh, tehnikheles

Byjngetje beetnehdäärjoe: Interreg Noerhte, Nöörjen Saemiedigkie, Saemieraerie, Nordlaanten Fylhkentjielte.

Sponsovrh: Mo Industripark jñh Sparebanken 1 goevtese Rana

Tabelle 3.3 Tjehpeles-, reereles- jñh tehnikheles barkoedåehkie teaterestuhtjesne “Plupp” (2016-2017) Tråante 2017-heevehtimmesne

	Jijtse barkoedåehkie	Byjngetje barkoedåehkie	Ållesth barkoedåehkie
Tjehpeles barkoedåehkie Tråantesne			
Dorjhtæjjah jñh daanhtsojh, musihkerh scenesne		5	5
Reereles barkoedåehkie			
Produsente	1		1
Tehnikheles barkoedåehkie			
Feelemetehnikkerh jñh vuejije		3	3
Ållesth	1	8	9

Ållesth barkoedåehkie ÅST:sne heevehtimmien sjiekenisnie Tråante 2017: 20, dejstie 18 byjngetje

3.3.3.2 Sámi Našunálateáhter Beaivváš

Teaterevuesiehtimmie *Jielemen aavoe* sjiere Tråante 2017-heevehtæmman dorjesovvi jñh gaajhke barkoe teaterevuesiehtimmie lij desnie, guktie abpe produksjovnedåehkie lea meatan vaalteme daesnie.

Teeksteburhtje 3.3 Teaterevuesiehtimmie Jielemen aavoe, laavenjostoeguejmieh jñh laavenjostoehammoeh

Laavenjostoeguejmieh	Laavenjostoehammoe
NRK Kringkastingsorkesteret	Dorjhtæjjah scenesne jñh produksjovnedåehkie

Byjngetje beetnehdäärjoe:

Saemiedigkie, Åarjel-Tröndelaagen Fylhkentjielte, Troms Fylhkentjielte, Nordlaanten Fylhkentjielte, Noerhte-Tröndelaagen Fylhkentjielte, Fritt ord, Noerhtelaanti Kultuvrefoente, Saemieraerie.

Sponsovrh: Sparebank 1 Nord-Norge Næringsstiftelsen.

Tabelle 3.4 Tjehpeles-, reereles- jñh tekniheles barkoedåehkie teatervuesiehtimmesne Jielemen aavoe Tråante 2017-heevehtimmesne.

	Jijtse barkoedåehkie	Byjngetje barkoedåehkie	Ålesth barkoedåehkie
Tjehpeles barkoedåehkie			
Manuse, dorjehtæjjah, laavlojh, bihkedimmie, svihtjemehammoedimmie, daanhtsojh, musihkerh, filme, animasjovne, tjovkesehammoedimmie, scenebihkedæjja	5	24	29
Reereles barkoedåehkie			
Ekonomije, maarhkededoekeme, produksjovnestuvreme, guvvie, jarkoestimmieh	4	13	17
Tekniheles barkoedåehkie jñh produksjovnedåehkie			
Tjovkese, tjoje, toelhke, kluhtierdæjja, måaladæjja, inspisiente jñh vielie	3	6	9
Ålesth	12	43	55

Ålesth barkijh BST:sne heevehtimmien sjïekenisnie Tråante 2017: 55, dejstie 43 byjngetje. Lissine, akte naa stoerre bielie Olavshallen barkijjstie lin meatan barkosne gosse teatervuesiehtimmide tjirrehtin, tjaangemeleahpadoekeme, vaeptieh, gaarvoevårhkoeh jñh vielie. Dah eah Leah meatan tabellesne.

Tabelle 3.5 Tjåenghies bijjeguvvie Tråante 2017, Beaivváš Sámi Našunálateáhterasse jñh Åarjelhsaemien teaterasse, goh barkijh, laavenjostoejgmieh jñh byjngetje beetnehdåarjoe.

	Jijtse barkijh	Byjngetje barkijh	Ålesth barkijh	Laavenjostoejgmieh	Byjngetje beetnehdåarjoe
Åarjelhsaemien Teatere	2	19	21	12	12
SámiNašunálateáhter, Beaivváš	12	43	55	1	9
Ålesth	14	62	76	13	21

3.3.3 Maam daah vuesiehtimmieh vuesiehtieh?

Uvtemes dah vuesiehtieh tjehpedæjjah jñh teaterh sijjen siebriedahkestillemem itjmieslaakan vaeltieh. Doh sjugneden tjehpedæjjah, manusetjaeljh, filmesjugniedæjjah, musihkedarjoh, svihtjemehammoedæjjah jñh bæjjese vaeltieh vihkeles teemah saemien histovrijisnie jñh kultuvresne, jñh scenehammoedimmien tjirrh dej darjoje tjehpedæjjajgumie ektine, dihte sceniske vuekie sjugniesávva mij mijjese histovrijen vadta. Lissine teaterenåejviah goh

tjiehpeles ávtehkeh mah nierhkíeh jìh sjæjsjalimmide vaeltieh, jìh sijnen reeremigujmie ektine vierhtieh riblieh daan tjiehpeles barkose jìh vuesiehtæmman.

Doh bijjielisnie neebneme vuesiehtimmieh eah leah sjìere heevehtæmman Tråante 2017. Naemhtie barkedh, goh laavenjostoeguejmieh, byjngetje vierhtieh jìh sponsovrh ribledh lea teateri aarkebiejjie.

Joekoen naemhtie ÅST:se mij lea ihkuve Saemiedigkien budsjedtesne, men ajve maadthdåarjojne. Teatere tjuara jeanatjommesem sov teaterestuhtjeproduksjovnneste jìh feelemijstie darjodh goh prosjektbarkoe. Daate sæjhta jiehtedh byjngetje vierhtieh produksjovnese ohtsedh, dan mænngan byjngetje vierhtieh feelemasse ohtsedh. Daate barkoe vierhtieh kreava. Lissine tjuara byjngetje laavenjostoeguejmieh skååffedh. BST produksjovne-jìh feelemevierhtieh meatan åtna sov ryöktesth dåarjojne. BST ryöknesåvva goh akte ihkuve institusjovne jìh dan gaavhtan ij nuepieh utnieh byögkeles frijje scenetjehpoevierhtieh ohtsedh goh ÅST. BST maahta byögkeles frijje scenetjehpoevierhtieh eevre sjìere prosjektide ohtsedh, goh Tråante 2017.

Tabelle bijjielisnie vuesehte teaterh stoerre reereles vierhtieh nuhtjeh juktie vierhtieh ohtsedh sijnen tjiehpeles produksjovnnide, laavenjostoeguejmieh ohtsedh jìh latjkoej bijre råårestalledh.

Ij leah mööleme gaajhkh ohtsemh mah nyöjhkesuvvieh, jìh gaajhkh latjkoeh mah eah måalese bæatieh jìh man jijnjh vierhtieh teaterh nuhtjeh juktie daej latjkoejgumie barkedh.

3.3.4 Teaterh jìh byjngetje barkijh

Åtnoe byjngetje tjiehpeles jìh teknihkeles barkijijstie daamtaj ryöknesåvva goh akte aevhkie teaterijstie. Gosse byjngetje barkijh åtnasuvvieh dellie teaterh eah daarpesjh ihkuve giihtelimsvierhtieh barkiji baalhkode dibrehtidh. Jìh vuesiehtimmien gaavhtan akte teatere 10 dorjehtæjjah åtna mah ihkuve seehtemem utnieh, dellie aaj teaterenåejvien diedte dah iktegisth barkoem utnieh. Fierhte scenetjehpiedæjja ij maehtieh gaajhkine sceneråålline sjiehtedh, jìh dellie teatere uvtemes tjuara teaterevuesiehtimmieh veeljedh mah dorjehtæjjide sjiehtieh. Siejhme akte unnebe faaste staabem utnedh jìh lissiehtidh byjngetje dorjehtæjjijste tjiehpeles daerpiesvoeten mietie. Daelie 2017, Beavvas 3 faaste dorjehtæjjah åtna, Åarjelhsaemien teateren ij naan utnieh.

Teatere jìh teaterenåejvie goh tjiehpeles ávtehke aktem stuerebe tjiehpeles frijjevoetem utnieh gosse maehtieh dorjehtæjjah jìh scenebarkijh veedtjedh ovmessie sneetjehpoesuerkijste daerpiesvoeten mietie. Men, digkiedimmieh gååvnesieh faagesiebrine mejtie teaterh eah lin byöreme jienebh ihkuve barkoesijjieh utnedh, ij goh unnemes scenetjehpiedæjjaj gaavhtan mah veanhtadihksvoetem sijnen barkoejliedisnie sijhtieh. Seamma tijnen aaj jienebh scenetjehpiedæjjah mah tuhtjeh bööremes engasjementem åadtjodh ovmessie teaterijstie jìh prosjektijste juktie sijnen tjiehpeles vuekieh evtiedidh, jìh olles aktene onne teateredåehkesne dabrenh.

3.4 Teateri öörnedimmie jìh stilleme 2017

3.4.1 Åarjelhsaemien Teatere

Prosjekteteatere joekoen dan åarjelsaemien dajvese Nöörjesne. Aaj sveerjen bielesne, abpe Saepmesne jìh festivaaline/öörnedimmie åejviejarngi ålkoli feelemine.

Ássjele § 3 nænnoestimmine:

”Teatere edtja barkedh juktie áarjelsaemien scenetjehpoem eevtjedh jih evtiedidh, áarjelsaemien gieler jih kultuvre edtja jarngesne árrrodh barkosne. Teatere edtja dam histovrijes laavenjostoem dejnie áarjelsaemien dajvine sveerjen bielesne jáerhkedh, jih lea akte teatere abpe áarjelsaemien dajvese Nöörjesne”.

Teeksteburhtje 3.4 Áarjelhsaemien teateren árganisasjovnehammoe, aajhterh, tseegkemejaepie jih barkijh

Árganisasjovnshammoe	Aajhterh	Tseegkeme	Barkijh
Aaksjasielte	Saemiedigkie 55%, Nordlaanten fylhkentjielte 30% jih Raanen tjielte 15%	Goh amatööreteatere- siebrie: 1987. Goh AS jih profesjonelle teatere: 09.09.2012	Teaterenáejvie gaertjiedamme jaepieseehteminie. Jeatjah barkijh produksjovnen/prosjekten mietie.

Gaajhkh aajhterh teateren giehtelimmiem ihkuve dáarjojne finansieradieh fierhten jaepien, jih Saemiedigkie dam stööremes dáarjoem gaajhkijste vadta. Lissine Áarjel-Tröndelaagen fylhkentjielte ihkuve dáarjoem vadta fierhten jaepien ohtsemen mietie.

Ihkuve dáarjoe edtja reeremem jih prosjektesoejkesjimmiem maeksedh.

Tjuara ohtsedh dovne produksjovnese jih feelemasse gaajhkide teaterevuesiehtimide. Teatere maakta frijje scenetjehpoevierhtieh ohtsedh dovne Saemiedigkeste, Nöörjen Kultuvraereste, fylhkijste jih jeatjabistie seamma premissine goh frijje scenetjehpedæjjah, aktegstjehpedæjjah jih dáehkieh.

Lokaliseradimmie:

Áarjelhsaemien Teatere lea lokaliseradamme Nordlaanten Teaterinie ektine, Måehvesne jih gætieleejjemem dejtie maaksa.

3.4.2 Sámi Našunálateáhter, Beaivváš

Nasjonaale saemien teatere abpe Saapman Nöörjesne. Díhte aaj feelemine abpe Saepmesne; Sveerje jih Sáevmie jih aaj Russlaantesne, jih aaj guessiespielh átna daennie laantesne jih álkoelaantesne..

Teeksteburhtje 3.5 Beavváš Sámi Našunálateáhter árganisasjovnehammoe, aajhterh, tseegkeme jñh barkijh

Árganisasjovne- hammoe	Aajhterh	Tseegkeme	Barkijh
Aaksjasielte	Saemiedigkie 40%, Guovdageaidnun tjielte 40%, Saemiej Rijhkesiebrje 10% jñh Nöörjen Saemiej Rijhkesiebrje 10%	20.04.1987	Teaterenåejvie gaertjedamme jaepieseehtemisnie, 5 ihkuve barkijh reeremisnie, 3 ihkuve teknihkerh jñh 3 ihkuve dorjehtæjjah. Állesth 12 barkijh.

Teateren ássjele:

” Sámi Našunálateáhter, Beavváš ássjelinie átna teaterbarkojne giehtelidh jñh teaterbarkoem eevtjedh saemien gielesne, jñh saemien kultuvrem beagkoehtidh teaterbarkoen jñh plearoh barkoen tjírrh. Teatere edtja barkedh dej saemien dajvi sisnjeli Nöörjesne. Teatere edtja aaj maehdedh teaterevuesiehtimmieh vedtedh jeatjah sijjide laantesne jñh dejnie saemien dajvine Noerhtelaantine jñh aaj álkoelaantesne dastegh budsjedte dam luhpede”.

Lokaliseradimmie:

Sámi Našunálateáhter, Beavváš Guovdageaidnun Kultuvregåetesne hööllest. Lokaale lea tjarke napkeme jñh Barkoevaaksjome lea lokaalem steegkeme aarebi. Teatere lea akten jñtse gåetien ávteste barkeme gellie jaepieh, jñh soejkesjh leah gaervies 2017. Daerpies aktine politihkeles sjæjsjalimmie reerenassesne juktie daejnie barkojne nierhkedh.

3.4.3 Deatnun Kultuvreskuvle – Maana jñh noereteatere.

Spealede dajvine jñh skuvlide lihkebisnie, lea meatan sjyöhtehke festivaaline jñh öörnedimmie. Dorjehtæjjah leah noere amatöörh. Akte tjiehpeles, pedagogeles jñh reereles ávtehe lea teaterisnie seehteme, dihte jeatjah reereme lea Deatnun tjielten kultuvreskuvlen nuelesne. Jeatjah profesjonelle viehkie leejjesávva fierhten prosjektese gosse vihties prosjekth. Teatere lea ihkuve Saemiedigkien budsjedtesne jñh maahta prosjektvierhtieh ohtsedh Saemiedigkeste, tjíelteste, Finnmaarhken fylhkeste jñh ovmessie amatöörteateresiebrijste.

Kultuvreskuvle- jñh teaterenåejvie Ebba Joks sov lahtestimmesne budsjedtehtsemasse 2018 Saemiedægkan jeahta:

”Sámi Mánáid Teáhter akte vihkeles prosjekte sjidteme saemiengieleldh maanide Saepmesne. Gosse Sámi Mánáid Teáhter áadtjoeji Oslosne minnedh stuhtjine ”Ronja Rapmereniejte” Saemiej áålmegebiejjien 2016 Rijhkesenesne, gusnie Saemiedigkiepresidente lij guessine, mijjeh vuesiehtimh mijjeh viht teaterem deellebe aktede aarvoste mij lea stuerebe goh jñtse produksjovne jñh pedagogihke. Mijjeh teaterem profesjovnellelaakan darjome, teateren gaajhki viehkivierhtiejgumie. Mijjeh tjoevkesem, musihkem jñh gaarvoeh nuhtjebe. Maehtebe

seamma hijven deelledh goh dah mah áejviestaaresne. Mijjiej vuesiehtibie mijjiej maehetebe, jalhts mijjiej libie guhkede dovne saemien jñ nasjonaale faagebyjresijstie. Mijjiej akte institusjovne mij vitnijn sjugniedibie, saemien vitnijn, dovne scenesne jñ vuartasjæjjaj luvnie. Mijjiej aavoem sjugniedibie meatan árrodh aktene siebriedahken ektievoetesne jñ aktene histovrijes ektievoetesne. Mijjiej soptsesidie soptsesibie mah joekehtsem darjoeh, mah almetjem evtiedieh jñ mijjiej dam saemiengiesne darjobe. (...).

3.4.4 Saemiedigkie teateren jñ scenetjehpoen bijre Saemiedigkiebievnesisnie tjeahpoen jñ kultuvren bijre 2013

”Saemiedigkie dáarjoem vadta göökte saemien teateridie Saemiedigkien budsjetten bijjelen fierhten jaepien, Beavváš Sámi Našunálateáhter jñ Áarnelhsaemien Teatere. (Deatnun Kultuvreskuvlen maanateatere jaepien 2014 raejeste (red. mïerhk). Dáarjoe edtja viehkiehtidh guktie doh tseegkeme saemien teaterh maehetieh jñtjemse tjiehepeles evtiedidh, scenetjehpoem jolle daltesisnie darjodh jñ maahta scenetjehpojne feeledh guktie dah goh areenah kultuvredáajresidie jñ kultuvrebeagkoehatman sjidtieh, jñ ihke giele átnasávva jñ váajnoes dorjesávva.

Teatere aktene daajbaaletje scenesne lea akte naa noere fenomeene dejnie saemien siebriedahkine. Saemien scenetjehpoe jñ teaterebarkoe leah vihkeles dáajremen, váájnehtemen jñ beagkoehimmien gaavhtan saemien tjeahposte, kultuvreste, gieleste jñ identiteeteste. Teatere akte tjeahpoehammoe mij tjiehpiedæjjah fasselde jieniebistie sjangerijstie. Dorjehæjjah, daanhtsojh, dramatihkerh, hammoedæjjah, musihkerh, scenehammoedæjjah jñ jñjnñh jeatjebh.

Saemiedigkie barka juktie saemien teaterebarkoem tjáadtjoehtidh jñ evtiedidh, dovne doh tseegkeme teaterh jñ amatööreteaterebarkoe. Teaterebarkoe maanide jñ maanajgumie jñ noerigumie lea akte prioriteradamme suerkie. (Dovne ÁST jñ BST prosjekth darjoeh amatöörigumie, maanajgumie jñ noerigumie (red. mïerh.)

Saemiedigkie Beavváš Sámi Našunálateáhterine ektine akten orre teateregáetien ávteste barka dan saemien nasjonaaleteaterasse. Saemiedigkie lea Statsbyggem stilleme dam orre gáetiem soejkesjidh.

Programmeradimmiebarkoe tjiehtjele- jñ funksjovneprogrammene lea gaervies, jñ rááresjimmieh leah tjírrehtamme Kultuvredepartemeentine gáetieleejjemefinansieradimmieöörnegem bijre orre saemien kultuvregáetide. Díhte guhkiebasse barkoe prosjektesne sæjhta prosedyride fulkedh gáetieleejjemefinansieradimmieöörnegisnie.”

Bievnesisnie Saemiedigkie áejvieulmine átna:

”Akte jielije jñ gellielaaketje saemien tjeahpoe- jñ kultuvrejielede hijven kvaliteeteste maam gaajhkesch dovnesch maehetieh dáajredh.”

Juktie daam ulmiem jaksedh Saemiedigkie lea njieljie barkoesuerkieh prioriteradamme:

1. *Tjielke diedte saemien kultuvren åvteste*
2. *Buerebe mieriekrievenassh saemien tjielpiedæjjide*
3. *Saemien kultuvreinstitusjovnh goh arena juktie saemien kultuvrem beagkohtidh jih dååjredh*
4. *Aarvoesjugniedimmie jih sjïdtedimmie kultuvrejelieminie*

3. tsiehkje lea dihte mij ryöktesth teateridie gietede goh barkoesuerkieh.

3.5 Statistihke - dåeriesmoeretjoelnh

”Statistihke lea goh åvtejievege aktene teaterisnie. Dihte gieltege lea dihte mij tjiokede dan duekesne”⁷

Aalkoven bijjieguvvine dejstie produksjovnijste Tråante 2017-heevehtæmman goh vuesiehtimmie dejtje gellielaaketje jih gelliesårhts laavenjostoeproduksjovnode jih byjngetje beetnehvierhtiedåarjojde, edtjem daelie taalh giëhtjedidh Saemiedigkien dåarjojste BST:se jih ÅST:se, jih seamma tïjjen bæjjese biejem man gellie vuartasjæjjah jih man gellie vuashtallemh teaterh utnin seamma jaepien. Gaajhkh taalh Leah veedtjeme teateri jaepie-statistihkijste mejtie maakta gaavnedh jaepiebievnesinie jih jaepiereeknehlåhkojne notajgumie.

Men ij gujht naan bijjieguvvie sjïdth mestie maakta eevre vihties konklusjovnh vaeltedh, dan åvteste daesnie jïjnjh jeatjah faktovrh mah tsiehkjem tsevtsieh dåarjoen jih produksjovnebarkoen gaskem. Maadthdåarjoe stööremes ulmiem åtna dan åvteste dellie teatere daajra maam åådtje, jih ekonomijem vadta akten nænnoes maadthbarkose juktie orre prosjekth evtiedidh jih ohtsemh darjodh byjngetje finansieradimmien jih sponsovri bijre.

3.5.1 Registreradimmie vuartasjæjjataaleste - jaepiereektehtsh

Jeatjah faktovrh mah Leah stïeresne gosse jaepie-tabellide vuelielisnie låhka, lea såemies produksjovnh maehtieh gellie jaepieh juhtedh, jallh lissine, Leah laavenjostoeproduksjovnh jih dagke jeatjah dajvine jienebh årojigumie feelemie goh doh ”sïejhme” feelemedajvine.

Akte vuesiehtimmie daesnie lea gosse BST, Rogaland Teatere jih Stadsteateret aktem ektie produksjovnem utnin ”1814 – en western fra vidda”. Daam stuhtjem spealadin abpe nöörjen bielesne Saepmeste jih Oslosne jih Rogaland Teaterisnie Stavangerisnie, lissine festivaaline bijre jarkan laantesne.

Vuertesjh BST:n jaepiebievnesem jaepide 2014 jih 2015. Vuartasjæjjataalh dan teaterevuesiehtæmman aaj registreradamme sjædta Stadsteateren jih Rogaland Teateren vuartasjæjjastatistihkesne.

3.5.2 Såemies ektieproduksjovnh

Akte ektieproduksjovne maakta gaajhke årrodh, goh dorjehtæjjam jallh jeatjah barkijh jallh teknikheles dirregh namhtah akten lååjkedidh laavenjostoequajman. Produksjovnese ”Elsa

---

⁷ Lars Erik Skovlund

Laula” Åarjelhsaemien teatere Noerhte-Tröndelaagen Teaterinie laavenjosti. Gåabpatjahkh jijtsh barkijeåasah meeksin. Doh jeatjah maaksoeh juakasovvin 60/40. Seammlaakaan juekiejin dastegh dieneste sjïditi.

Latjkoeh ektieproduksjovvide rååresjamme sjïdtieh prosjektteste prosjektese. Ij naan ”maalle” gååvnesh guktie edtja dam darjodh.

3.5.3 Konsekvensh åasah vuartasjæjjataalen vööste

Vuesiehtimmien gaavhtan dle ÅST jaepien 2015 ohtsemebaseradamme vierhtieh ohtsi jih åadtjoeji öörnegistie ”Arenaevtiedimmie” Saemiedigkeste, 150 000 kråvnah. Dårjoe lij vadtasovveme juktie baalhkam jih vuelkemeåasam maeksedh byjngetje bïhkedæjjese teaterestujtjese ”Klemetspelet”.⁸ Teatere aaj jijtse gaarvoeh jih såemies jijtse reeremem lååjkedi. Daejnie Klemetspelet eevre reaktolaakan lea registreradamme goh akte ektieproduksjovne ÅST:n luvnie.

Klemetspeleten vuartasjæjjataale jaepien 2015: 2 920 leah registreradamme dovne Klemetspeleten jih ÅST:n luvnie. Dan åvteste, akten skåårvemen åvteste 150 000 kråvnine + såemies dienesjh, ÅST 2 920 vuartasjæjjah åadtjoeji. Abpe produksjovne ”Klemetspelet” minngemosth ryöktesth maaksoeh lin 1 300 000 kråvnah + ektiebarkoe, man aarvoe lij medtie 500 000 kråvnah. Allesth 1 800 000 kråvnah.

Tjåanghkan bieje me dle fierhten vuartasjæjjan åasa dejstie 2920 vuartasjæjjijste ÅST:n statistihkesne lij 51, 37 kråvnah.

Klemetspeleten statistihkesne fierhten vuartasjæjjan åasa dejstie seamma 2920 vuartasjæjjijste lij 616, 44 kråvnah.

Tsiehkie maaksoen jih kråvnaj gaskem fierhten vuartasjæjjan åvteste ij dan åvteste sjyöhtehke sjïdth goh siejhme praksise ryöknemasse (gaaltijh: Jaepiebievnesh ÅST jih Klemetspelet 2015).

3.5.4 Guessiespielh

Akte guessiespiele lea gosse akte teatere lea veerte jijtse teateregåetesne akten jeatjah teateren jallh scenetjehpoedæhkiej teaterevuesiehtæmman. Dellie teatere meatanöörnedæjja guessiespielese jih vuesiehtimmien gaavhtan maam akt namhtah faalehte, goh gåetieleejjeme, maarhkededoekeme jijtse viermesne, tjaangemeleahpadoekeme jih jeatjah latjkoen mietie. Man gellie vuartasjæjjah mah guessiespielese bætieh registreradamme sjædta statistihkesne dovne veerteteateren luvnie jih don teateren/teateredæhkien luvnie mij lea guessie.

3.5.5 Kultuvrelle Skuvlevoesse - KSV

KSV-produksjovnh stoorre taalh vedtieh vuartasjæjjastatistihkese. Daate daamtaj smaave, eah dan dovres produksjovnh teknikales, dan åvteste dah edtjeh vitnedimmiesavkine tjaakanidh bijre jarkan laantesne, stoorre jih smaave sijjine, mejtie edtja bæjjese biejedh jih rijvedh dagke 2 aejkieh fierhten biejjien gosse skuvleste skuvlese minnemini.

---

⁸ Klemetspelet akte jijtse årganisasjovne Korgenisnie, Hemnesen tjielte, dejnie ulmine spielem öörnedidh fierhten mubpien jaepien.

Maahta ovmessie latjkoehammoeh árrodh KSV:n jih teateri gaskem.

- ÁST:se goh prosjekteteatere lea siejhme orreme KSV abpe feelemem ”áasta”, daate sæjhta jiehtedh gaajhkh baalhka-, vuelkeme- jih jïjjedimmiemaaksoeh barkiji ávteste maaksa. Dellie skuvlh aktem symbovleles summem maaksa ryöktesth KSV:se vuasahtallemen ávteste.
BST:se (jih ÁST:se) maahta árrodh dah ryöktesth skuvlide duekieh jih dah aktem symbovleles onne summem fierhten vuasahtallemen ávteste maeksieh. Daah maaksoeh eah gujht gaptjh dejtie áaside mah leah baalhka- jih vuelkemen ávteste barkijidie vuasahtallemasse.

KSV ij produksjovneáasaj ávteste maeksieh akten feelemevuesiehtæmman– amma doh áasah lohkemasse, gaarvojde, manusasse, musihkese jih vielie. Dihte maahta aaj jïjtsh vierhtieh ohtsedh juktie KSV-vuesiehtimmiem darjodh. Vuartesjh: <http://www.kulturtanken.no/>

Statistihkine maahta gaajhkem vihtiestidh – aaj gáapmoehbieliem⁹.

3.6 Saemiedigkien ihkuve dáarjoe teateridie

Ij leah lissiehtimmiem orreme Saemiedigkien dáarjosne teateridie dej minngemes 5 jaepiej vielie goh 5,5 %.

Tabelle 3.6 Saemiedigkien ryöktesth dáarjoe teateridie dej minngemes 3 jaepiej

	2014		2015		2016	
	Dáarjoe	Lissiehtimmiem %	Dáarjoe	Lissiehtimmiem %	Dáarjoe	Lissiehtimmiem %
Áarjelhsaemien Teatere	2 000	3	2 054	2,7	2.105	2,5
Beaivváš Sámi Našunálateáhter	19 128	5,5	19 644	2,7	20 135	2,5
Deatnun Kultuvreskuvle	300	100	358	19,3	367	2,5

Dejnie minngiebinie tabelline Deatnun Kultuvreskuvle ij leah meatan, dan ávteste dah eah sijjen statistihkem seammalaakan tjaelieh, jih dej reeknehláhkoe lea akte bielie Deatnun tjielten reeknehláhkoste.

---

⁹ James Callaghan

Tabelle 3.7 Aajhteri ihkuve giehtelimsfinansieradimmie teaterijstie

	2014	2015	2016
ÅST - Saemiedigkie	2 000 000	2 054 000	2 105 000
-Raanen tjjelte	220 000	220 000	220 000
-Nordlaanten fylhke	319 300	329 000	337 000
-Åarjel-Trøndelaagen fylhke	100 000	100 000	160 000
Ållesth ÅTS	2 639 300	2 703 000	2 822 000
BST – Saemiedigkie	19 128 000	19 644 000	20 135 000
-Guovdageaidnun tjjelte	800 000	800 000	800 000
Ållesth BST	19 928 000	20 444 000	20 935 000

**Tabelle 3.8 Låhkoe guessijste teateridie jaepien 2014 raejeste 2016 raajan
(ektieproduksjovnine jih guessiespieline)**

	2014	2015	2016
ÅST jijtseproduksjovne	1 628	248	1 752
- ektieproduksjovne	1 714	3 252	1 504
- guessieh/jeatjah	- -	82	693
ÅST ållesth	3 342	3 582	3 949
BST jijtseproduksjovne	3 296	3 976	7 637
- ektieproduksjovne	9 658	3 915	4 297
- guessieh/ jeatjah	180	756	146
BST ållesth	13 134	8 647	12 080

Tabelle 3.9 Låhkoe produksjovnijste teateridie 2014 raejeste 2016 raajan

	2014	2015	2016
ÅST –jijtseproduksjovne	2	2	2
- ektieproduksjovne	3	3	1
- guessiespielh/jeatjah	-	1	3
ÅST ållesth	5	6	6
BST –jijtseproduksjovne	3	4	6
- ektieproduksjovne	3	5	4
- guessiespiele/jeatjah	3	7	2
BST ållesth	9	16	12

Tabelle 3.10 Låhkoe spealadamme teaterevesiehtimmijste 2014 raejeste 2016 raajan

	2014	2015	2016
ÅST –jijtseproduksjovne	7	5	22
- ektieproduksjovne	37	9	19
- guessiespiële /jeatjah	-	1	8
ÅST allesth	44	15	49
BST –jijtseproduksjovne	41	52	107
-ektieproduksjovne	125	47	27
- guessiespiële /jeatjah	3	8	2
BST allesth	169	107	136

Tabelle 3.11 Låhkoe spealadimmiesijijste ¹⁰ 2014 raejeste 2016 raajan.

	2014	2015	2016
Åarjelhsaemien Teatere	23	25	19
Sámi Našunálateáhter, Beaivváš	57	42	37

Spealadimmiesijijeh - geografije

Teaterh statistihkem tjaelieh mejnie spealadimmiesijijine fierhte produksjovne guessine mænna. Im dan bijre daesnie tjaelieh, men spealadimmiesijijide gáabpegen teaterasse jaepien 2014 tjaalam goh vuesiehtimmie. Im meatan vaeltieh mah vuesiehtimmieh mah dejnie ovmesse sijjine spealadin: ÅST/NTT aktem laavenjostoefeelemem utni 2014 Sveerjesne Estrad Norrine, teaterevesiehtimmie *Elsa Laula*. BST laavenjostoem utni Stadsteaterinie jñ Rogaland Teaterinie teaterevesiehtimmie *"Viddas Cowboy"*. Dan ávteste spealadimmiesijijeh mah iemielaakan eah Leah ÅST:n jñ BST:n feelededajvine, men ij akt dan joekoen sjjere.

Åarjelhsaemien Teatere:

Storuman, Vualtjere, Straejmie, Staare, Lillhårdal, Liksjoe, Upmeje, Johkemehkie, Kiruna, Vittangi, Övre Soppero, Karesuando, Svappavaara, Dorotea, Dearnna, Mussere, Snåase, Kråangke, Molde, Röörose, Tråante, Dearnna jñ Måahvie.

Beaivváš Sámi Našunálateáhter:

Guovdageaidnu, Tromsø, Manndalen, Karasjohka, Deatnu, Vuonnabahta, Heisset, Bájil, Heatta, Ohcejohka, Anár, Roavvenjárga, Kiruna, Gällivare, Johkemehkie, Upmeje, Västerås, Södra Teatern, Kaupungiteatern, Stavanger, Ráisa, Alta, Leavdnja, Oslo, Slemmestad, Porsgrunn, Vega, Sarpsborg, Tjøme, Drøbak, Drammen, Nesodden, Sør-Aurdal, Storuman, Liksjoe, Bjurholm, Nordmaling, Maalege, Skillehte, Vännäs, Döörte, Burträsk, Vudtele, Vualtjere, Järpen/Ååre, Stuehkie, Soppero, Snåase, Àittas, Guatemala, Hamarøy, Harstad, Rovaniemi, Kemi, Haparanda, Pajala, Karesuando.

" Mijjeh teaterisnie Beaivváš libie ryöknedamme aalkoen mænngan 1981 jñ daan biejjien raajan 2017, libie tjåanghkan 6 jaepieh feelemebussesne orreme ¹¹"

¹⁰ Jis v.g. Karasjohkesne minneme 4 aejkieh 4 ovmesse teaterevesiehtimmiejgumie daate læjhkan ryöknedamme goh akte spealadimmiesijijie, seammalaakan jis seamma teaterevesiehtimmie spealadamme gellie biejjieh aktene sijjesne.

¹¹ Egil Keskitalo – dorjehtæjja BST

3.7 Feelememaaksoeh

Teeksteburhtje 3.6 Säämies ihkuve feelememaaksoeh fierhten biejjien, fierhten almetjen åvteste feelemisnie (medtie-taalh 2017)

Åasah	Summe
Fierhten biejjien baalhka ihkuve baalhkeste	Medtie 2 000.-
Feelemelissie latjkoen mietie	600.-
30% sosijaale maaksoeh	780.-
Hotelle fierhten almetjasse fierhten jïjjen	1 100,-
Beapmoem åvteste hotellesne, aeredbeapmoem ij meatan	586,-
Summe maaksoe fierhten almetjen åvteste fierhten biejjien	Medtie 5 066,-

Teeksteburhtje 3.7 Säämies barkijeåasah, feeleme aktine onne produksjovnine, 3 dorjehtæjjah jïh 2 tekniherh, 7 spealadimmiesijjeh, 10 biejjeh feelemisnie

Åasah	Summe
Biejjieåasa 5 aktööride	Medtie 25.300
Barkijemaaksoeh 10 biejjeh feelemisnie (7 spealadimmiesijjeh)	Medtie 253.000
Barkijemaaksoeh fierhten vuasahtallemem åvteste	Medtie 36.000

Lissine båata:

Skovhte dalhketjijstie jïh barkijijstie, leejjeme spealadimmiesijjeste, maarhkededoekeme jïh doekeme teaterevuesiehtimmeste.

3.8 Dääriesmoeretjoelmh mejtie ij digkedh - jallh dah leah sjyöhtehke?

Juktie dam ånnetji tjierstidh maahta jiehtedh: Man gellie kvadraatekilomeeterh edtjebe gaptjedh? Man gellie kilomeeterh teaterh edtjeh gaptjedh? Man gellie vuartasæjjah edtjebe jaksedh? Vuartasæjjataale vihkielommes?

Saemien dajvine spealadidh, stoerre gåhkoeh, vaenie almetjh fierhtene sijjesne årroeminie, d.s.j gellie kilomeeterh fierhten vuasahtallemasse jïh fierhten vuartasæjjese, jallh vuartasæjjalåhkoeh viertiestamme årojigujmie? Dieves gåetie – akte stoerre variaabele feelemeteateridie mah akten biejjien Hålogaland Teaterisnie spealadie gusnie 330 stovlh tjaakanieh jïh mubpien biejjien aktene onne siebriedahkegættesne gusnie dagke 200 stovlh tjaakanieh.

Maahtam daesnie tjoevnedidh ryöknevuesiehtimmie jis % -ryöknedimmiem nuhtjem gaajhkijste årroeijstie goh vuartasæjjah. ÅST Aarbortem jïh Tråantem åtna goh åejviespealadimmiesijjeh.

Aarborte: 605 årojeh, 100 vuartasæjja vuasahtallemisnie = 16.53% årroeijstie

Tråante: 187 000 årojeh. Jis 16,53% teaterevuesiehtæmman böötin: = 30 911 vuartasæjjah

Daate statistihkeátnoe ij naan mielem mijjese utnieh. Teaterh edtjeh feeledh, jñh edtjeh uvtemes vuartasjæjjide spealadidh desnie gusnie dah árröeminie. Saemien árröjh, joekoen áarjelsaemien dajvesne joekoen bárröde árröeh.

Statistihke – taalh átnasovveme goh argumeenth¹².

3.8.1 Jijtsedieneste

Finasieradimmie byjnetje ohtsemebaseradamme dáarjoejgumie maakta ryöknesovvedh goh teateri jijtsedieneste. Daesnie aaj säemies jeerehtsh sjædta man ávteste ij leah sjyöhtehke dienesth maaksoej vööste mööledh viehkine ajve jaepietabellide lohkedh. Daesnie Tráante 2017 vihth akte vuesiehtimmie sjædta. Jeenjemes dehtie ávtelhodti produksjovnebarkoste teaterevuesiehtimmide, dorjesovvi seenhte tjakten 2016, jñh dan ávteste gellie dejstie maaksojste báateme jñh reeknehláhkose tjaalasovveme jaepien 2016. Öörnedimmie Tráante 2017 Tráantesne lij goevten 6. – 11.b. 2017. Leahpadienesth-/doekemedienesth dan ávteste 2017-reeknehláhkose báetieh. Dáarjoeidienesth tjaalasuvvieh reeknehláhkose dan jaepien dáarjoe vadtasávva, guktie doh byjnetje dáarjoe leah 2016-reeknehláhkose, men seamma tíjjen vuestieposteradamme goh laajkoe balansesne. Abpe dáarjoe ij maakasovvh ávtelen abpe prosjekte lea gaervies jñh jááhkesjamme reektehtse lea sijse seedteme. Manne aervedem seammalaakan sponsovredienesti bíjre, bieleden manne daajram fierhtem sponsovrelatjkoem teateri jñh sponsovri gaskem. Teateri leah jñjtsh projektoreeknehláhkoe fierhten teatereproduksjovnese. Daah produksjovnen ”jielede tíjjem” fulkieh. Im daejtie daennie tjaalegisnie gietedh.

Tabelle 3.12 Tjaangemeleahpa-/doekemedienesth

	2014	2015	2016
Áarjelhsaemien Teatere	112 562	37 236	57 355
Sámi Našunálateáhter, Beavvváš	666 492	484 693	1 185 398*
Állesth	779 054	521 929	1 242 753

* Joekoen stoerre doekeme KSV:se teaterevuesiehtimmeste Vidas EXtremas (notese)

Tabelle 3.13 Ohtsemebaseradamme prosjektedienesth

Teatere	2014	2015	2016
Áarjelhsaemien Teatere.	510 000	193 619	2 340 000 ¹³
- daestie Saemiedigkeste	150 000 ¹⁴	0	(520 000) ¹⁵
Sámi Našunálateáhter, Beavvváš	962 250 ¹⁶	273 429	1 375 155
- daestie Saemiedigkeste	0 ¹⁷	0	1 200 000 ¹⁵⁾
Állesth ÁST-BST	1 472 250	467 048	3 715 155

¹² Leonard Luis Levinsen

¹³ Daestie 1 540 000, kr Interreg projektese Plupp, guejmiejgumie; Saemiedigkie, Nordlaanten fylhkentjijelte, Saemieraerie jñh Interreg Sápmi. Vuesiehtimmie akte ektieproduksjovne Estrad Norrine jñh jienebigumie Sveerjesne.

¹⁴ Im goerehtamme mejtie lissine lea prosjekteohtsemh mah nyöjhkemem áádtjeme Saemiedigkien luvnie.

¹⁵ Säemiesmearan vierhtieh átnose jaepien 2017 lissie dáarjoej sjjekenisnie vuesiehtimmide mierhkesjamman Tráante 2017 -heevehtimmeste

¹⁶ Daestie Unireggeste, 652 250 vuesiehtæmman: ”Jeg er hundre år” laavenjostosne Giron Sámi Teaterinie Sveerjesne

¹⁷ Ij leah goerehtamme mejtie lea ohtsemh vierhtiej bíjre mah leah nyöjhkesovveme, jallh mejtie projektievierhtieh eah leah ohtseme Saemiedigkeste

3.8.2 Sponsovrh

Jalhts tjakkan reerenassen (2017) kultuvrepolitihke veanhta jieleme edtja tjeahpoem jñh kultuvrem sponsadidh, dellie læjhkan giervebe goh gæssie gænnah sponsovrerhtieh privaate aktöörjste åadtjodh.

Sponsovrh eah ajve vedtieh juktie giemhpe årrodh, men sijhtieh aarvoem profileringeste bäästede utnedh.

Scenetjehpiedæjjah eah maectieh scenesne tjåadtjodh aktine logo'ine gaarvojne. Scenetjehpoe lea goh jeatjah tjeahpoe aaj frijje, akte sponsovre ij maectieh veeljedh mah teaterevuesiehtimmieh teatere edtja vuesiehtidh jallh jeatjah tjehpeles sisvegem tsevtsehd.

Dah mah sponsovrerhtieh sijhtieh tjuerieh jñjtjemse jñh dorjesem/teaterevuesiehtimmiem ”doekedh”.

Daate barkoe maahta gierve årrodh, finkesidh jñh muvhtine ij illedahkh vedtieh.

(...) Kultuvrejielede lea fer nåake ryöjredamme gosse tjåanghkoem jielieminie åtna. Doh stoerre nöörjen aktöörh edtieh dienestenuepieh utnedh sponsadimmesne. Dah vielie sijhtieh goh ajve vñjhteluhkie tjaangemeleahpah veedtjedh akten rñhpestimmiekonsertese. (sponsovrerkonsulente Jacob Lund sieltesne SponsorInsight NRK:se 2015)

(...)Gellie sielth sijhtieh bielieh kultuvrejieliedistie sponsadidh dan åvteste dah sijhtieh ektiedamme sjñdtedh orreussjedimmine jñh sjugnedihksvoetine. Sielth ryöktsth sponsadieh jñh daamtaj viehkiehtieh dan åvteste dah sijhtieh ektiedamme sjñdtedh aarvoesjugniedimmine. Ij naan sielth sponsedh dan åvteste dah sijhtieh beetnegh nuhtjedh. Dah sponsadieh dan åvteste dah sijhtieh ektiedamme sjñdtedh vihties aarvoejgumie, men dellie tjuerieh daejredh dah raaktan dam sjñdtieh. Abpe sponsadimmie lea raaktan jñjtjemse akten aarvoevuakan gårredidh.

(...)(gaaltije:Apeland, www.apeland.no)

3.8.3 Giëh leah saemien teateren vuartasjæjjah?

”Vuartasjæjjah leah akte dæhkie almetjijstie, goh almetjh stieresne aktene konsertesne, aktene teaterisnie, gaarsjelimmieöörnedimmesne jallh aktene TV-sñjsespealadimmie, men aaj dæhkieh mah maassemeediji tjñrrh raadijovem goltelieh, TV:m vuartasjieh jallh plaeriem luhkieh (wikipedia)

Saemien teatere ajve saemien vuartasjæjjide - jñh giëh amma dah?

ÅST:sne dle ståvroen bieleste akte stilleme gællasjamme teaterenåajvan gellie jaepieh mij jeahta teatere aaj edtja pruvviebigkijinie årrodh stoerresiebriedahken vööste. Saemien kultuvrem vääjnoes jñh jielije darjodh goh bievnije jñh gieltege. Daate barkoe daamtaj dorjesåvva gosse skuvlefeelemine vualka KSV:n åvteste ovmesse produksjovnigumie. Gaskem jeatjah dle teaterestujte Elsa Laulan bijre lij vuesiehtamme goh KSV-vuesiehtimmiem jåarhkeskuvlide Finnmaarkhesne, aktene laavenjostosne Scene Finnmaarkhine jñh BST:ine.

Seamma tñjjen dle gellie daaroeh eah buektehth guarkedh saemien kultuvre lea akte bielie skandinavijen jñh mijjen ektie histovrijistie. Gosse ÅST jñh Noerhte-Trøndelaagen Teatere preessekonferanssem utnin juktie teaterevuesiehtimmiem æhpiedehtedh Elsa Laulan bijre, tjñertestimh soptsese Elsa Laulan bijre lea nöörjen, noerhtelaanti jñh abpeartenen histovrije. Gosse Elsa Laula stoerresiebriedahkem gaavnedi dellie dihte altese eadtjohkevoetem skreejrehti. Læjhkan akte dejstie journalistijste daejnie galhkuvegyhtjelassine bööti: *”Gusnie maa gaajhkh doh saemieh årroeminie mah edtieh daam stuhtjem vuartasjidh?”*

Aili Keskitalo jeahta sov kronihkesne suehpeden 29. b. 2014:

(...)Teatere lea mierievierhkie juktie orre jih laejhtehks lidteratuvrem jih dramatihkem evtiedidh. Dihte saemien scene lea akte vihkeles bielie dehtie byögkeles soptsestimmeste, dovne saemien siebriedahken sisnjelen, men seamma jijnje goh akte bielie dehtie nöörjen byögkelesvoeteste.(...)

Goh teaterebarkije gellie jaepieh, sijhtem mov dääjrehtimmien mietie jiehtedh vaenie daaroeh dääjroeh saemien teatere lea mij akt maam dah byöroeh pryjjedh. Siejhmelaakan ij daaroeh saemien teaterisnie minnh – dihte saemien lea mij akt ammes, nöörjen vuartasjæjjah tuhtjeh daate ammes vääjnoe jih govloe, dah eah maehtieh damtedh jih guarkedh saemien soptsesh jih heannadimmieh leah akte bielie mijjen ektie ävtetijjeste, daaletje tjjeste jih bæetje tjjeste nasjonaalestaatesne Nöörje. Manne daam åtnam goh akte struktuvrelle haesteme, ektiedamme daaroedhtemeprosessen konsekvensh mah annje leah stieresne siebriedahkesne.

“The creative act is not performed by the artist alone; the spectator brings the work in contact with the external world by deciphering and interpreting its inner qualifications and thus adds his contribution to the creative act.”
— Marcel Duchamp

Mennie mieresne stoesiesiebriedahken stuvremeårganh riektesisnie meatoeh saemien scenetjehpoe lea akte bielie dehtie jienebekultuvrelle Nöörjeste? Guktie doh saemien teaterh maehtieh akte bielie sjïdtedh dejstie nöörjen soptsesæjjijste jienebelåhkoenasjovnesne?

“Nöörjen staate lea tseegkesovveme dajvide göökte åålmegidie – daaroeh jih saemieh”
(Gånka Harald 1997.)

Mijjieh gujht annje daesnie:

"The Other," or "othering" is the process of creating a separate entity to persons or groups who are labelled as different or non-normal due to the repetition of characteristics. Othering is the creation from those who discriminate, to distinguish, label, categorize those who do not fit in the societal norm (Mountz, Alison. The Other, Key Concepts in Human Geography. p. 2.)

3.8.4 Nöörjen staate jih saemien scenetjehpoe daan biejjien

« *Ij gåaredh ajve Halleluja jiehtedh, tjuara dam darjodh aaj”¹⁸.*

Kultuvrelutnjeme bæjhkohtamme sjïditi jaepien 2004 Sosialisteles Gårroehkrirreste (SG), Barkijekrirreste /BK) jih Gaskoehkrirreste (GK) jih lij dihte voestes stoesre laavenjostoe dej rööpseskruana krirriej gaskem. Kultuvrelutnjeme 15 vihties dääjvehtassh utni, gaskem jeatjah akte dääjvehtasse mij jeehti 1 % staatebudsjedtteste edtja kultuvrese åtnasovvedh åvtelen 2014. Nöörjen scenetjehpoe akte lissiehtassem åadtjoeji 430 millijovnh kråvnine daan boelhken.

Gaajhkide saemien kultuvreåssjelidie akte lissiehtimmie sjïditi boelhken 2005-2009, 38 millijovnh kråvnine. Daah lissiehtimmieh åajvahkommes juhtin säemies hijven åssjelidie goh Àja Saemien jarnges, Saemien vårhkoeh jih Luvliesaemien Museume Neidenisnie, jih Riddu festivaale jih saemien plaerieh.

---

¹⁸ Åge Samuelsen – predikaante

Reektehtsisnie aaj tjáádtje Kultuvrelutnjemen 1 bijre: (...) Voestegas reerenasse sæjhta sjehteladtedh ihke Saemiedigkie maahta aktem jijtjeraarehke kultuvrepolitihkem juhtedh jñh dan gaavhtan gellie saemien institusjovnh jñh öörnegrh kultuvresuerkesne reeredh.

Mubpesth reerenasse sæjhta aktem jijtjeraarehke staateles diedtem saemien kultuvren ávteste gorredidh akten bijjemes, nasjonaale kultuvrepolitihken tjírrh, mij aaj saemien kultuvrem feerhmie, (...) (red. mierhk.) (Reektehtse Kultuvrelutnjeme 1 sæjroe 69)

Manne daam neebneme nasjonaale perspektjvem jñh diedtem ohtselem, joekoen dej saemien teateri muhteste.

3.8.5. Mij saemien teatere?

Juktie maehdedh riektes darjodh mijjiej akte arktihkeles aalkoealmetje kultuvrelle identiteetine, tjoerebe maam akt vielie krievdedh jñh veanhtadidh goh akte teaterevuesiehtimmie kleenghkes njulhtjemijstie gievrine, aelhkebe daanhtsoe, heerije folklorisme jñh hiejmegáåreme gaarenassevaarjoe. (Teateredaejrije Jon Nygaard, Spillerom 1-4/98)

Goh aarebi neebneme saemien teatere akte orre dáarjoe saemien tjeahpose jñh kultuvrejeliedasse 1970-láhkoeen raejeste, jñh dan ávteste ij naan guhkies aerpievuekiem utnieh sov duekesne. Maahtam aerpievuekide Indijsnie, Japanisnie jñh Kinesne vuesiehtidh mah leah vielie goh 1000 jaepieh. Ij leah sán annje tjíelkestamme mij mijjiej libie, jñh ij sán gáessie gih sjíidh, daate akte ihkuve prosesse. Naakenh sijhtieh jiehtedh saemien teatere lea bigkeme aktene jalletje aerpievuekesne jñh vuajnosne, men dorjeme saemien gieline jñh váajnoes saemien daeverigujmie jñh saemien musihkine. Mubpiej akte jeatjah miele. Daate hijven, edtjebe mielh jñh digkiedimmieh utnedh, dellie evtiedimmie sjædta. Nov lea aaj pryöveme aktine jijtse saemien teatereööhpehtimmie nierhkedh, men ij leah dejnie lyhkesamme. Gærjah jñh maasterelaavenjassh leah tjaalasovveme saemien teateren bijre, men dah oktegh tjáadtjoen sjíidhtieh jñh eah naan ektie digkiedimmiesijjiem utnieh. Vuartesjh vielie kap. 3.9.2 jñh 3.9.3. (Notese: Daesnie neebnesávva: Marie Kvernmo (2014): Beavvas – an institution for Sámi culture managment or mainstream entertainment. Veli-Pekka Lehtola (2008) Muitaleddjiid, Manisboahhtit, Beavvas Sámi Teáhter Hijstorja.

”Gieje”, ÅST jñ AEJ *) Riddu Riddu-2008 Guvvie: Ravn Steinsvik

Notese: Dorjehtæjjah/meatansjugniedæjjah: Johanne Eltoft, Marianne Kjærsund, Simone Grøtte, Kristin Holand, Elle-Sofe Henriksen, Herman Rundberg. Bihkedimmie/svihtjemehammoedimmie: Ada Einmo Jürgensen

3.9 Saemien scenetjeahpoe jñ teatere bætijen aejkien sijse

Sijhtem galhkedh aktine sjiehtedamme biehkine aktede tjaalegistie manne Nöörjen Kultuvraaran tjeelim gosse dah sijnen Unesco-goerehtalleminie giehtelin ”Immaterijelle Kultuvreaerpie” 2023.

<http://www.kulturradet.no/documents/10157/c1ab0cf5-d20a-465e-b442-2f8f6f526448>

Dellie lim ÅST:n teaterenåejvie jñ akten teateren bñjre tjeelim mij tjöönghkie, vaarjele, beagkohte, sjugnede jñ evtete dam saemien immaterijelle kultuvreaerpiem. Daate tjaalasovvi referansigujmie dejtie nuepide mah dellie dej ohtsemebaseradamme vierhtiej sisnjeli gååvnesin jñ dejtie prosjektide nasjonaale jñ Unescon mieriej sisnjeli juktie vaarjelidh jñ evtiedidh dam immaterijelle kultuvreaerpiem.

Manne baajem daam tsiegline årrodh, jñ mov juvnehtamme krievenasse Saemiedægkan jñ nöörjen staatese saemien teaterasse bætijen aejkien.

3.9.1 Saemien teatere jih scenetjehpoe goh aktöörh vaarjelimmesne jih evtiedimmesne saemien immaterijelle kultuvreaerpeste

Daate nænnoestamme sjiđti ÅST:n darjomesoejkesjisnie 2012: Åarjelhsaemien Teatere (ÅST) edtja:

- a Åvtese vuartasjidh jih orresjugniedihks årrodh
- b Barkedh juktie saemien scenetjehpoem eevtjedh jih evtiedidh – årjelsaemien gieles jih kultuvre edtjeh barkoen jarngesne årrodh.
- c Akte sijjie årrodh mij viehkehte identiteetem sjugniedidh maanide jih noeride.
- d Amatööreteateridie barkedh abpe dajvesne, tjiehpeles- teateropedagogeles jih kultuvrefaageles däärjojne.
- e Saemien scenetjehpoem beagkohtidh jolle kvaliteeteste gaajhkide vuartasjæjjide dovne saemien dajvine jih saemien dajvi ålkoli
- f Sov bijjielisnie neebneme darjomigujmie akte kultuvrelle pruvviebigkije årrodh mijjen jienebekultuvrelle siebriedahkesne.

Mantra: Daajroe åvtetje tjiĵen biĵre – jearsoes daaletje tjiĵen – visjovnigujmie bæetijen aajkan.

3.9.1.1 Suerkieh mej sisnjeli teaterh berkieh

Joejke – musihke – soptsese – gieles – histovrije – vuajnoe – filosofije – kultuvrelle kodah jih konteksth. Lissine materijelle kultuvreaerpie åtnasåvva jih evtiesåvva, goh gåarome, duedtie jih jeatjah vætnoe.

3.9.1.2 Diejvesetjiekkestimmie ”vaarjelimmie” teateri åssjaldahkevuekien mietie

- Vaarjelimmie sæjhta jiehtedh traderadimmieprosessen jieledekræevenassh gorredidh
- Vaarjelimmie sæjhta jiehtedh, nænnoestetedh, jieliehtidh jih guhkiebasse evtiedidh mijjen kultuvrelle vuekieh
- Vaarjelimmie sæjhta jiehtedh våajnoes darjodh, beagkohtidh jih sisvegem, mielem jih sijjiem vedtedh mijjen kultuvrelle vuekide, akten daaletje jih bæetijen aejkien kontekstesne.

3.9.1.3 Haestemh barkosne

Joejke ij lij gåæssie gih ussjedamme akten scenese, joejke akte vuekie ektesne årrodh, akte vuekie govlesadtedh..¹⁹

- a. Nöörjen jih jeatjah jalletje teatere sijjen våaromem utnieh aktene lidterære aerpievuekesne
- b. Luvlie-jih aalkoealmetjeteateren våarome lea rituelle aerpievuekieh daanhtsoen, laavlomen jih soptsesen sisnjeli mah gellie storerretjuetie jaepieh ryöhkeme, jih dan tjirrh aktem performatijve hammoem evtiedamme sov teateren sisnjelen.

---

¹⁹ Nils Aslak Valkeapää

Saemien teatere ij leah eevre a jallh b, dan ávteste:

- a. Saemien kultuvre jñh gïele eah naan guhkies lidterære aerpievuekiem utnieh, dej aerpievuekie lea njaalmeldh sertiestimmie
- b. Saemien kultvrelle vuekieh jñh ritualh leah luhpehts orreme jñh voejhkelamme nãhkehtidh – kristedehtemen jñh daaroedehtemen gaavhtan saemijste.

3.9.1.4 Dãarjoeöörnegh saemien teaterasse jñh frijje dãehkide vadtasuvvieh vihties teaterevuesiehtimmide/prosjektide aktine vihties daatovinie

Saemien teatere jñh scenetjehpoe eah utnieh:

- Sijjïeh gusnie maahta eksperimenteradidh, dããjrehtimmïeh juekedh jñh visjovnh evtiedidh
- Ekonomijem eksperimenterdãmmãn, dããjrehtimmïeh juekedh jñh visjovnh evtiedidh

3.9.2 Guktie maahta daam barkoem jãerhkedh

Vaarjelimmïe jñh guhkiebasse evtiedimmïe saemien kultuvreærpeste tjuara bæjjese lokngesovvedh akten nasjonaale jñh gaskenasjonaale reeremedaltesasse

- mijjïeh akte åålmege njïeljïe laantine, Russlaante, Sãevmie, Sveerje jñh Nöörje
- gaajhkine njïeljïe laantine saemien kultuvre lea staaten bieleste, kolonialisieradimmïem, eadtjohke nãhkehtimmïem, eadtjohke assimileradimmïem jñh eadtjohke diãdtelgimmïem dããjreme.
- Mijjïeh jïjnjem dasseme jñh daelie varke fer seenhte enn jïeniebasse mijjen kultvrelle ærpeste
- Akte ærpie maam sijhtebe meatan vaeltedh jñh guhkiebasse evtiedidh mijjen tïjjen sijse jñh bãetijen æjkien sijse

Mijjen akte ektie saemien kultuvreærpie mijjen njïeljïe laantine – tjoerebe ektesne barkedh

Tjoerebe vierhtiealmetjh utnedh mah maehtïeh daejnie nïerhkedh:

- Maam akt praktikheles darjodh – sijse tjöönghkedh, goerehtalledh, bijjïeguvviem åadtjodh dejstie aerpievuekien guedtiejïjstie dej saemien immaterijelle kultuvrevuekiej sisnjeli
- Ektiedahkoe teaterigujmie, pionerigujmie saemien scenetjehpoe sisnjelen jñh gaajhki mubpiejgujmie
- Voestes raajosne; almetjh mah praktikheles berkïeh – amma scenetjïehpiedãjjah, daanhtsojh, musïhkerh ektiedahkosne aerpievuekien guedtijigujmie
- Varke dahkoe
- Laavenjostoe akademijïne

Gieh maehtieh bööremeslaakan dam guhkiebasse barkoem bæjjese fulkedh:

Nöörjesne; Nöörjen Kultuvreraerie jñh Saemiedigkie, mah maehtieh nasjonaale jñh gaskenasjonaale systeemine bæjjese barkedh jñh seamma tñjjen:

Siejhme almetjh, fierhte tñjehpedæjja, teaterh, Saemien Tñjehpedæjjaraerie, skuvlh, jñlleskuvlh, universiteeth, museumh, nasjonaale jñh gaskenasjonaale reeremh abpe Saepmesne jñh nasjonaalestaath tñjerieh meatan vaaltasovvedh laavenjostosne.

3.9.3 Veantadimmieh Nöörjese jñh Saemiedægkan

Voestes boelve sjugnedn jñh darjoje scenetñjehpedæjjah Saepmesne lea daelie 60 - 70 jaepien båeries. Dej leah jñjnje dååjrehtimmie, daajroe jñh histovrije sijnjen barkosne immaterijelle tñjehpoehammoejgujmie, jñh evtiedimmie saemien scenetjehaposte. Gieh vaarjelieh, tñjööngkhieh jñh evtiedieh daam daajroem jñh dååjrehtimmien dan buaratjommesasse jñh evtiedæmman saemien scenetjehaposte, gñeh dam bijjemes diædtem utnieh? Akte bielie lea dotkeme dej tseegkeme universiteeti jñh jñlleskuvli sisnjeli, akte mubpie bielie lea dihte tñjehpoefaageles jñh praktikheles scenetjehpoevtiedimmie.

Tjuara dotkeminie jñh evtiedimmie barkedh dovne praktikkerijstie: dorjehtæjjah, daanhtsojh, musihkerh jñh akademija.

Tjuara sijjeh gååvnesidh daan barkose, teateri lea nuekie barkoe produseradidh sijnjen ekonomeles mieriej sisnjeli, jñh sijnjen stillemi sisnjeli.

Teateri stilleme maahta væjranidh guktie dah aaj diædtem vaeltieh dan åvteste mij lea bijjielisnie neebneme, men manne mov uvte vuajnam sjñere "scenetjehpoe-laboratovrijh" aktine lihke ektiedimmie dovne akademijese jñh dan praktikheles teaterasse sov sjugnedæjjajgujmie jñh dorjehtæjjajgujmie.

Daesnie vuesehtem maam akte jeatjah laante, Indije, mij guhkiem kolonialiseradamme orreme, lea dorjeme, gidtjh akademijem tseegkeme man nomme Sanget Naak Akademi. (<http://www.sangeetnatak.gov.in/>)

The Sangeet Natak Akademi is presently an Autonomous Body of the Ministry of Culture, Governemnt of India and is fully founded by the Government for implemeantation of its schemes and programmes.

Aims and Objectives:

- *To Co-ordinate the activities of regional or State Academies of music, dance and drama.*
- *To promote research in the fields of Indian music, dance and drama and for its purpose, to establish a library, museum etc.*
- *To co-operate with such similar Academies as there may be and other institutions and associations for the furtherance of its objects and for the enrichment of Indias culture as a whole.*
- *To encourage the exchange of ideas and erichment of techniques between the different regions in regard to the arts of music, dance and drama.*
- *To encourage the establishment of theatre centres on the basis of regional languages, and co-operation among different theatre centers.*
- (...)

3.9.4. Dahkoe

* **Akte teaterregåetie maahta faamoejarnGINE årrodh juktie saemien scenetjehpoem evtiedidh.**

* **Nænnoesåbpoe ekonomije teateri evtiedæmman scenetjehposte jñh beagkoehtæmman**
Doh saemien teaterh leah smaave, aktine onne betniefinansieradimmine. Saemien teaterh tjuerieh åadtjodh stuerebe fokusem utnedh tjihepeles evtiedimmiebarkose, goh teaterevuesiehtimmieh jñh beagkoehthimmie dejstie. Edtja byjngetje laavenjostoegejmieh jñh vierhtieh syökedh, men akte fer stoorre bielic dejstie ihkuve vierhtijste daan barkose jáhta, jñh statistihke ij maam gænnah vueseht dej däärjoej jñh laavenjostoej bijre mejtie teaterh IDTJIN åadtjoej.

* **Lissine:**

Soejkesjñh jñh ekonomije daejtie:

1. Bijjemes beerkeme- jñh vaarljimmiesoejkesjñh mijjen immaterijelle kultuvreaerpeste abpesaemien daltesisnie
2. Sijsetjööngkhkemh siejhme almetji realmaahstoste – aerpievuekien guedtjñh
3. Sijsetjööngkhkemh tjihepiedæjja- jñh dotkijedaltesisnie
4. Gåarede vuejnedh dam mij lea sijse tjööngkhesovveme
5. Dotkemematerijaalem æhpies darjodh
6. Evtiedimmievierhtieh sjugnedn jñh darjoje tjihepiedæjjide, mah eah tjoerh ulmine utnedh aktem taaterevuesiehtimmiem men maam jeatjah tjihepiedæjjah maehthieh vuejnedh (v..g nedtesne, vääjnoes jallh teekste) Scenetjehpoelaboratovrijh.
7. Ektiedahkoesijjieh, fysiske jñh nedtesne
8. Vierhkiesijjieh praktihkeles dotkemasse; abpesaemien jñh gaskenasjonaale - scenetjehpoelaboratovrijh
9. Ekonomije mij visjovnh luhpede, jñh ij leah dan stuvreme åtnoen bijre guktie dam frijje visjonære barkoem steegkie.
10. Dotkeme dan barkose mij lea dorjeme aalkoen raejeste daan raajan saemien scenetjehpiedæjjijste

3.9.4.1 Saemien perspektijve jñh vuajnoe

”Edtjebe daelic vihth ussjedidh jñh analyseradidh nöörlenlaaketje” –vaajmoesjoehkenasse aktede scenetjehpiedæjjeste gosse dah bièvesem åadtjoejin dah edtjin nöörlen bihkedæjjam utnedh. Scenetjehpoem juekedh «burhtji» sijse laavloje, dorjehtæjja, daanhtsoje lea akte jalletje hammoe mij evtiesovvi renessansesne. Antihke jñh mænngan renessanse ryöknesuvvieh goh daaletje jalletje teateren ”aalkoe”. Saemien perspektijve jñh ellies vuajnoe tjuerieh meatan årrodh maadthmaallesne dennie guhkiebasse barkosne.

Nasjonaale jñh gaskenasjonaale daajroe jñh goerkese saemien kultuvren bijre gaajhkine hammojne jñh vuajnojne leah aaj fiereguhten nasjovnen kultuvreaerpie jñh dan åvteste veartenen kultuvreaerpie daelic jñh bætijen æjkien.

Mij Tråante 2017-heevehtimmie orreme bieleden tjihepiedæjjah jñh tjihepiedæjjainstitusjovnh?
Såemies tjåanghkoeh jñh håalemh

Dáarjoeöörnegh

Såemies dáarjoehammoeh lissine Nöörjen Saemiedigkien dáarjojde

- Nöörjen Kultuvreraerie, www.kulturradet.no
  - Scenetjeahpoevierhtieh jieniebinie kategorijine
  - Foente Utøvende Kunstnere
  - Foente Lyd og Bilde
- Fritt Ord www.frittord.no
- Samidaiddafonda www.samidaiddar.no

(uvtemes aktegstjåadtjoen tjeahpiedæjjide saemien tjeahpiedæjjasiebrine)

- Sámiráddi – kultuvreivierhtieh, www.saamicouncil.net/
- [Noerhtelaanti Ministereraerie](http://www.norden.org/no/nordisk-ministerraad) www.norden.org/no/nordisk-ministerraad
- [Barentsvierhtieh](http://www.barentscooperation.org/): <http://www.barentscooperation.org/>
- [Saemiedigkieh Sveerjesne jih Sáevmesne ektieproduksjovnine nasjonaalestaati bijjeli](#)
- [Interreg-vierhtieh ektieproduksjovnide sjjere interregprogrammene](#)
- Fylkhk – tjeahpiedæjjide, joekoen ektieprosjektine mah leah maanaj jih noeri bijjere

Gaaltijh

Jaepiebievnesh Beavváš Sámi Našunálateáhter 2013-2016 – www.beavvas.no

Jaepiebievnesh Áarjelhsaemien Teatere 2013-2016 www.ateatere.no

Budsjetdehtseme Deatnun Kultuvreskuvle –Maanateatere ávtehken baaktoe Ebba Joks

Klemetspelet jaepiebievnese jih reeknehláhkoe 2015 www.klemetspelet.no

Saemiedigkien budsjetde 2013-2017 www.sametinget.no

Saemiedigkien kultuvreivievnese 2013 <https://www.sametinget.no/Tjenester/Kultur#section-Kunst-og-kulturutoevelse>

Nöörjen Kultuvreraerie – Immatriell kulturarv. <http://www.kulturradet.no/immateriell-kulturarv>

Tjaalege Teater og Immatriell kulturarv : v/Ada E Jürgensen

<http://www.kulturradet.no/documents/10157/c1ab0cf5-d20a-465e-b442-2f8f6f526448>

Teater som utrykk for kultur og identitet hos arktiske urfolk. Jon Nyggard – Spillerom 1-4/98

Polare scener, Nordnorsk teaterhistorie fra 1971-2000. Jens Harald Eilertsen . Orkana Forlag

Kulturløftet – Politisk regnskap 2005-2009 v/Kultur og Kirke departementet

Veli-Pekka Lehtola (2008) Muitaleddjiid, Manisboahhtit, Beavvas Sámi Teáhter Hijstorja.

Giellagas Institute 11, Oulu University. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Marie Kvernmo (2014) Beavvas an institution for Sámi culture management or mainstream entertainment. <http://munin.uit.no/handle/10037/6754>

Sitaath statistihken bijjere leah veedtjeme daestie: <http://www.ordtak.com/emne.php?cid=532>

Jeatjah sitaath jih gaaltijh leah ahkedh soptsesovveme tjaalegisnie.